



A juhágazat jelene az EU-ban,
valamint a helyzetét befolyásoló tényezők

Az EU-s juhszektor helyzetének javítása már egy évtizede
is esedékes volt.

Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság
25. évfolyam
2016/8



A szerkesztőbizottság tagjai: **Bátor Árpád**, a Juh Terméktanács elnöke, **Dr. Jávor András**, egyetemi tanár, elnökségi tag, **Dr. Kukovics Sándor**, ügyvezető igazgató, Juh Terméktanács, **Dr. Békési Gyula**, **Dr. Mucsi Imre**, egyetemi tanár,
Szerkesztette: **Avar László**

A juhágazat jelene az EU-ban, valamint a helyzetét befolyásoló tényezők

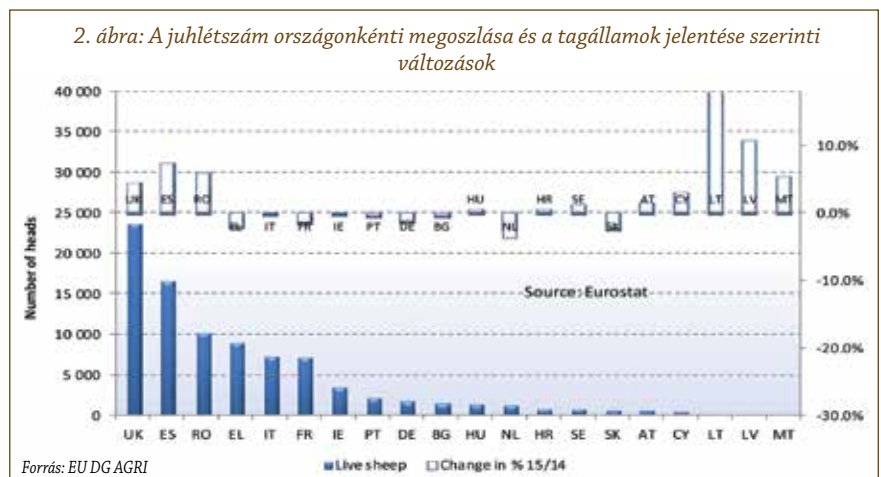
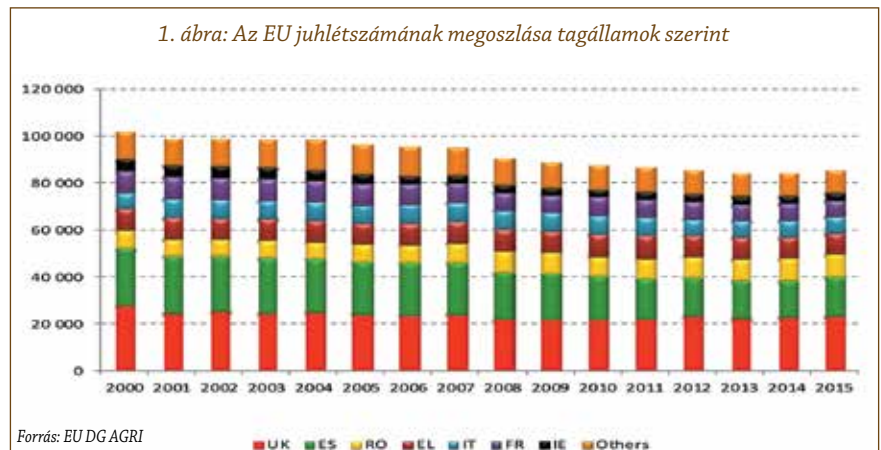
Az EU-s juhszektor helyzetének javítása már egy évtizede is esedékes volt. Erről már 2008-ban (2008. július 19.) hozott határozatot az EU parlamentje, de az EU jelenlegi mezőgazdasági és vidékfejlesztési biztosának megjelenéséig és helyzetfelméréséig kellett várni az érdemi lépések megtételének megkezdésére. Ezek közé tartozik az egyed alapú direkt támogatás ismételt bevezetése, valamint az ágazat hústermékeinek promóciójához kapható EU-társfinanszírozás összegének és arányának alapos megnövelése.

A juhszektor helyzetének rendezése és a lehetséges fejlesztések meghatározása, valamint a szükséges források összegének elemzése céljából Phil Hogan EU-agrárbiztos a DG AGRI szervezésében egy munkabizottságot hozott létre 2015 szeptemberében. E munkacsoport harmadik ülésére 2016. június 29-én került sor a DG AGRI épületében, a juhhúsellátási lánc 22 szervezetének széles hallgatósága előtt, amelyen 12 tagállam képviselői vettek részt. Az ülést az előzőekhez hasonlóan John Bryan elnökölte Kevin Kinsella titkárkénti közreműködésével. Az ülésen az EU juhágazatot direkt vagy indirekt módon érintő és befolyásoló szakpolitikáit, valamint azok eddigi eredményeit, a továbblépés lehetőségeit tekintették át a résztvevők. A DG AGRI, a DG SANTE és DG TRADE képviselői hét előadás keretében adtak tájékoztatást a piaci és kereskedelmi kérdésekről, a direkt támogatásról, a keresztmegfeleltetésről és az egyedi elektronikus azonosításról, a vidékfejlesztésről, valamint a promóciós programokról.

Az értekezletet – bizonyítva a téma jelentőségét – J. Schaps, a DG AGRI igazgatója nyitotta meg, aki kiemelte azon EU-szakpolitikák megértésének fontosságát, amelyek befolyásolják a juhszektor gazdasági helyzetét, a lehetőségeket és a korlátokat. Bevezetőjében abbéli reményének adott hangot, hogy a munkaértekezlet vitája a megfelelő javaslatok kidolgozásához viszi közel a munkacsoportot, ami megalapozza az EU juhszektorának jövőjét.

Az EU juh- és kecskehúspiaca és az alkalmazható piaci eszközök

A DG AGRI képviselőjében L Carazo bemutatta az EU juhhúspiacának meghatározó jellemzőit. Megfogalmazása szerint a KAP magába foglalja azokat a piaci eszközöket, amelyek lehetővé teszik az árak és a kereskedelem követését, valamint a biztonsági szabályozásokat, mint a magántárolás, és a komoly piaci zavarok kezelésére kidolgozott intézkedéseket. A magántárolás támogatására 2001-óta nem került sor az EU juh- és kecskehús szektorában, komoly piaci intézkedésnek jelenleg a különböző betegségek



kezelésének támogatása számítható. A piaci eszközök (statisztikai felmérések, elemző munkacsoportok, vágott-test-minősítések és árjelentések) folyamatosan működnek az EU-ban.

Mindössze 7 tagállam adja a teljes 2015-ös juhhús- és kecskehús-termelésének (723.710 tonna) döntő hányadát, amely 2,3%-kal haladta meg a 2014-es éves teljesítményt. Ebből 300.250 tonnát az Egyesült Királyság (39,2%) állított elő. Sorrendben azt követi Spanyolország (117.000 tonna), Franciaország (81.000 tonna), Görögország (55.000 tonna), Írország (58.000 tonna), Olaszország (34.000 tonna), Németország (21.000 tonna) és a többiek együtt (58.000 tonna). Különösen érdekes, hogy a több mint 8 millió juhot és egymillió kecskét tartó Romániát nem emelte ki a DG AGRI ebben a kimutatásban. Ez annál is inkább érdekes, mert az országok létszámárányában az egyik meghatározó tényezőként szerepeltek (1. ábra). Az utóbbi évek adatai szerint a létszám stabilizálódni látszik. A legnagyobb és a legkisebb juh-

tartó tagállamokban jelentősnek minősíthető létszámváltozások is megfigyelhetők (2. ábra).

Az átlagos vágott-test-súlyban jelentős országokénti különbségek vannak: a legnehezebb bárányt Máltán, míg a legkönnyebbet Svédországban vágják le – átlagosan (3. ábra). Magyarországon átlagos értéke megegyezik az EU átlagadatával.

A tejtermelésre használt juhállományhányad messze a legmagasabb Romániában, majd azt követi Görögország, Olaszország, Spanyolország, Franciaország, és Bulgária (4. ábra), a többi tagállamban a tejtermelés lehetőségét kisebb arányban alkalmazzák.

Örvendetes tendenciának minősíthető, hogy a termelés enyhe emelkedése mellett az import és az export stabilizálódni látszik (5. ábra). A fogyasztás visszaesése miatt azonban érzékelhetően megemelkedett az EU önellátottsági szintje juh- és kecskehúsból. Ezzel együtt a 286.602 tonna importkvótát csak 69%-ban használták ki az ide exportáló, kvótával rendel-

kező országok 2015-ben. Az első négy hónap adatai alapján 2016-ban a kvótakihasználás 31%-ot ért el.

Az EU exportja folyamatosan emelkedett az elmúlt években, és annak döntő hányadát az élő felnőtt juh teszi ki (6. ábra). Tekintettel arra, hogy mohamedán országokba kerül az export meghatározó része, az élőállat-kivitel a saját rituális vágásuk előterbe helyezése miatt indokoltnak is tekinthető, jóllehet számos állatjóléti kérdést vetnek fel a szállítások körüli anomáliák.

Az EU könnyű- és nehézbárányai meglehetősen hullámoztak az elmúlt években (7. és 8. ábra). A nehézbárányárak hatalmasat zuhantak 2016 év közepére (9. ábra) a különböző tagállamokban, de augusztus elejére ismét emelkedő tendenciát követnek. Az áremelkedés messze a legnagyobb Franciaországban, de az ár más országokban is növekszik.

Az egyes tagállamok könnyű- és nehézbarányainak 2016. augusztus első hetében tapasztalt árait az 1. táblázatban foglaltuk össze. Ezek az árak jelentősen elmaradnak az előző évek hasonló áraitól.

Tekintettel az Egyesült Királyság juhúsipari meghatározó szerepére az EU-ban, a Brexit komoly változásokhoz kell vezetessen a szektor export- és importfolyamataiban. Az EU havi

juhvágási adatainak tendenciáját gyakorlatilag alapvetően befolyásolja az Egyesült Királyság (EK) trendje (10. ábra).

Az EK-ban 2016. augusztus első hetében levágott bárányok minőségének megoszlását a 2. táblázatban mutatjuk be. A magyarországi termelők számára meglehetősen tanulságos az a tény, hogy gyakorlatilag nincs „P” minőségű bárány, és a levágott bárányok döntő hányada az „U” és az „R” testforma-kategóriába és a „3L” fagyúfedettségi osztályba tartozik!

Az EK-ba érkezett a 3. országból az EU-ba beszállított import juhús 52%-a, s emellett ez az ország adta az EU belső piacaira szállított juhús 31%-át (2015-ben). Az EK használja fel az importkvóta döntő hányadát. Több juhúst importált Új-Zélandról 2015-ben (41.355 tonna), mint az összes többi tagállam együttvéve.

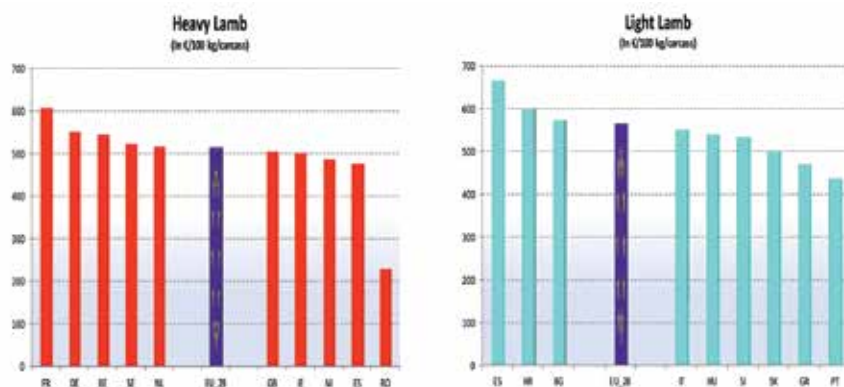
Az EU belső piacaira szállított EK-juhús-export 55-60%-a Franciaországba érkezik, kb. 12-12%-ot kap Németország és Írország, és a többi Belgium, Hollandia és Olaszország között oszlik meg. Emellett Írország az EK legnagyobb EU-n belüli beszállítója. A 2015-ben ide szállított 25.000 tonna mintegy 70%-a érkezett onnan, (Spanyolország és Franciaország beszállítása mintegy 10-10%; míg Hollandia, Lengyelország, Belgium és Németország osztozik a fennmaradó hányadon).

3. ábra: Az átlagos vágott-test-súly alakulása tagállamonként 2015-ben



Forrás: EU DG AGRI

4. ábra: Az átlagos nehéz- (HL) és könnyű bárány (LL) vágott testek áralakulása tagállamonként 2016-ban



Forrás: EU DG AGRI

Az egyed alapú direkt támogatás (VCS)

M. Bourjou (DG AGRI) foglalta össze a KAP egyed alapú direkt támogatásának (VCS – voluntary coupled support) meghatározó tulajdonságait. Elmagyarázta, hogy 28 tagállama profitál az egyed alapú direkt támogatásból 2015–2020 közötti időszakban. Ennek forrásösszege 4,1-4,2 milliárd €, amely az összes elérhető támogatási forrás 10%-át teszi ki. 25 tagállam választott legalább egyet a támogatható állati terméket előállító szektorok közül (marhahús/borjú, tej; juhús, kecskehús). E szektorokra jut a VCS támogatási forrás 73%-a (3 milliárd €). Ide sorolható 127 támogatási címszó az összes 260-ból.

Az egyes tagállamok 2014-ben határozták meg, mely szektort milyen és mekkora direkt támogatásban részesítenek. A kiválasztott 21 féle szektor /termék között a juhús és a kecskehús is szerepel. Ezek 2015-ben való alkalmazásának tapasztalataira alapozva a tagállamok 2016. augusztus 1-jéig dönthették el, akarnak-e valamilyen módosítást alkalmazni a 2015-ös gyakorlaton, és azt jelenthetik a Bizottságnak. A javasolt változtatás 2017. január elsejétől léphet hatályba. Ebben – az adott forráskereten belül – a tagállamé a döntés joga, a Bizottság azt jóváhagyja.

A 28-ból 22 tagállam döntött a juh- és kecskeágazat VCS támogatásáról. Ennek éves teljes forrásösszege 435 millió €, amely a teljes VCS forrás 12%-át teszi ki. Az EU meghatározása szerint 42 millió egyed részesülhet e támogatásban. Ennek összevont átlagos becsült mennyisége 12 €/juh vagy kecske egyed/év, az egyes tagállamok döntése értelmében.

A juh- és kecskeszektor VCS támogatására felhasznált összeg tagállamonként meglehetősen eltérő. Milliárd €-ban számolva: Spanyolország – 168,5; Franciaország – 135; Portugália – 36; Görögország – 33; Románia – 24,5; Magyarország – 22; Olaszország – 15; Bulgária – 14; Egyesült Királyság – 8; Szlovákia – 6; Lengyelország – 5; Csehország – 3; Finnország – 2,6; Horvátország – 2; Lettország – 2; Hollandia – 1; Ausztria – 1; Belgium – 0,7; Ciprus – 0,7; Észtország – 0,4; Litvánia – 0,3; Málta – 0,1.

A rendelkezésre álló adatok szerint nem teljesen tisztá a kép a juhra és a kecskére adott támogatások pontos eloszlásáról. A 22-ből 10 tagállam nem tesz megkülönböztetést a juhok és a kecskék támogatása között – az adataik e két ágazatot együtt foglalják magukba. A fennmaradó 12 tagállam csak a juhra alkalmazott VCS támogatást. Ennek teljes összege 25 millió egyedre 320 millió € volt 2015-ben.

Az első két előadást követő vitában számos hozzászólás hangzott el, és ezek mindegyike a támogatás szükségességét hangsúlyozta. A KAP-támogatások megerősítik a gazdálkodók bevételeit és elismerik a juhgazdálkodás közösségnek nyújtott szolgáltatásait. A legtöbb hozzászóló kiemelte a KAP-költségvetés megőrzésének fontosságát.

Több hozzászóló fejezte ki aggodalmát a Brexit miatt, sőt olyan is volt, aki a nyári időszakra a juhúsipar bedőlését sem tartotta kizártnak.

Számosan, többek között a levezető elnök is, hiányolták, hogy a támogatások meghatározásá-



ban az ágazatnak a környezetvédelemhez és a társadalmi jóléthez való hozzájárulását nem értékelik kellő szinten. Gyep, állandó gyep nem létezik az azt karban tartva hasznosító juh nélkül. Mások hangsúlyozták, hogy a juh tartja fenn a gyepen a biológiai sokszínűséget, ezért ennek megfelelő többletértéket szükséges kapnia „ellenszolgáltatásként”. A juhtartók 85%-a a leghátrányosabb területeken (állandó gyepen) gazdálkodik. A termelési költségek folyamatosan emelkednek, ezért a fenntartáshoz többletforrásra van szükség.

Írországi elemzés szerint – amelyet többen támogatnak - a termelésből a bevételeik maximum 90%-a származik, és a támogatás (10%) adja a további lehetőségét. Az ágazat erősen támogatásfüggő. Emellett olyan költségei vannak, amelyekkel az új-zélandi versenytársaknak nem kell számolniuk. Mindezen felül, az importból innen beérkező juhhúst a legkedvezőbb gazdasági időszakban (legalacsonyabb költségen) állítják elő, s abban az időszakban érkezik az EU-ba, amikor itt a legmagasabb az előállítási költsége.

Elemzésük szerint a támogatási forrás felhasználásának flexibilisebbnek kellene lennie, és jobb koordinációnak kellene lennie a két tengely között. Azt is megkockáztatják, hogy a megfelelő források elérhetőségével az új-zélandi importszükséglet nagy részét belső termelésből ki lehetne váltani.

Brit hozzászólás szerint a juhtartás a leginkább környezetvédő termelési forma, amit a Közösségnek többlettámogatással kell elismernie. A KAP jelenlegi formájában ignorálja a juhszektor. A

gyepen tartott állatok száma (állatsűrűség) nem éri el a gyep fenntartásához szükséges mértéket. Igazából el kell döntenie az EU-nak, hogy mire akar jutni az ágazattal, és a sok millió ha területtel, amit juhok gondoznak, meg azzal a 800.000 ágazatból élő családdal, amely az ágazatban tevékenykedik, ebből szeretne megélni.

Környezetvédők szerint egyedül Spanyolországban mintegy 8 millió hektár gyepterület helyzete kérdésessé vált, mert az ezeket hasznosító juhtartókra nem vonatkozik a VCS forrás, és ezért ezek a területek nagy részben elhagyottá váltak és válnak.

Bulgáriában a VCS bevezetése 20 év óta először a létszám növelését indította el (igaz, előtte 10 millióról egymillióra zuhant vissza az állománylétszám). Az is igaz, hogy ebben a növekedésben a védjegy alapú többlettámogatás hatása is benne van. A belső fogyasztásuk kiábrándítóan visszaesett, ami nemcsak a juhhúsról, de szinte minden élelmiszerre vonatkozik.

Portugáliában 13% feletti VCS támogatást adnak a szektorba, hogy visszacsábítsák a fiatalokat az ágazatba, de érdemi eredményt még nem értek el. A külföldiek száma emelkedő trendet követ, de ez nem elég a fennmaradáshoz.

A Görögországban alkalmazott alacsony támogatási szint az ágazat szereplőinek elöregedéséhez és a létszám csökkenéséhez vezet.

A Fialat Juhfarmerek Szervezete képviselője kihangsúlyozta, hogy szükség van célzott támogatásra a direkt támogatás keretén belül. Enélkül a gazdaságos működés nehezen valósítható meg.

Adekvát áráttekinthetőségre, a jövedelmezőségről szóló információkra van szüksége a fiatal farmereknek ahhoz, hogy érdemben elkezdhessék tevékenységüket a szektorban.

Többen szóvá tették, hogy szükség van jobb árjelentések bevezetésére és a juhhúspiac folyamatos vizsgálatának működtetésére. A Bizottságot képviselő előadó szerint nem elképzelhetetlen, hogy a jobb és hatékonyabb piaci értékeléshez több részre kell osztani a könnyű- és a nehézbarány kategóriákat.

A tíz év óta örök téma: az egyedi elektronikus jelölés és regisztráció

K. Kroon (DG SANTE) bemutatta az EU jelenleg hatályban lévő juhazonosítási rendszerét, amely az egyedi nyomon követhetőségen alapszik. Kiakartásának és bevezetésének indoka a 2001-es Egyesült Királyságbeli száj- és körömfájási járvány, amelynek kezelése sok millió €-ba került az EU számára. (Az egyedi és/vagy farmjelölések, valamint nyilvántartások hiánya miatt sok ugyanazon nyáj kiirtását számos termelőnek fizették ki az állományok követhetlensége miatt). Vázolta a meglévő derogációkat, és megjelölte azokat a további fejlesztési lehetőségeket, amelyek az Állategészségügyi Szabályozás keretében megvalósíthatóak.

Emlékeztetőül összefoglalta a következőket. A juhokat és kecskéket továbbra is egy elektronikus (bendóbolus, vagy füljelölő) és egy vizuális /látható/ (konvencionális füljelölő, csüdgyűrű vagy tetoválas) egyedi jelöléssel kell ellátni. Azon tagállamok (Ausztria, Csehország, Ciprus, Dánia, Észtország, Finnország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Svédország) esetében, ahol a juh- és a kecskéltszám együttes nagysága nem haladja meg a 600.000 egyed, két konvencionális füljelölő használata a szabályos, amennyiben állataikkal nem vesznek részt az EU belső kereskedelmében. Ha igen, akkor az elektronikus füljelölő használata számukra is kötelező.

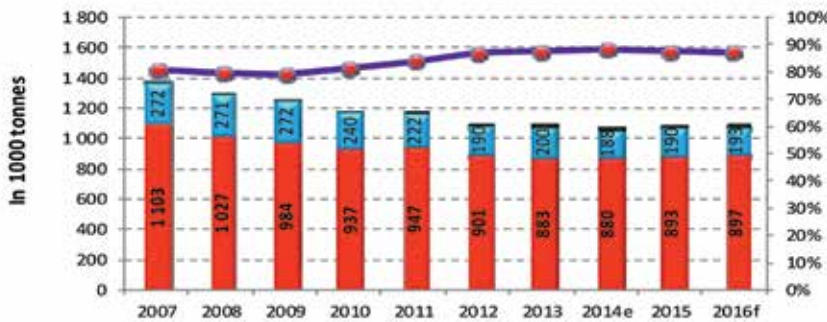
A 12 hónaposnál fiatalabb, azonos tagállamban vágóhídra szállított állatok esetében egy konvencionális füljelölő alkalmazása elegendő. Látható egyedi megjelölés alkalmazására nincs szükség (de elektronikusra igen) az állatkerti állatok esetében.

A jelölőket az állatoknak 6 hónapos korig vagy a születési helyük elhagyását megelőző időpontig meg kell kapniuk. Azon tagállamokban, ahol szabadtartásos és/vagy vándoroltató tartás van gyakorlatban, ez a kor 9 hónapra növelhető (Egyesült Királyság, Görögország, Észtország, Írország, Olaszország és Portugália).

A tagállamon belüli szállítást 7 napon belül, a tartó és a gazdaság adatában bekövetkezett változást 30 napon belül kell (megfelelő dokumentumokkal) jelenteni a központi adatbázis részére.

Az előadó ismertetése szerint 2010 és 2012 között csökkent a megfelelőségi hibáért vétő gazdaságok aránya (2010 – 5,6%; 2011 – 1,67%; 2012 – 1,7%), és jelentősen visszaesett az ezen hibák következtében büntetéssel érintett

5. ábra: A termelés (piros), az import (kék), az export (fekete) és az önellátottság változása az EU-ban az utóbbi években



Forrás: EU DG AGRI

6. ábra: Az EU élő felnőtt juh és bárány exportjának alakulása az elmúlt években

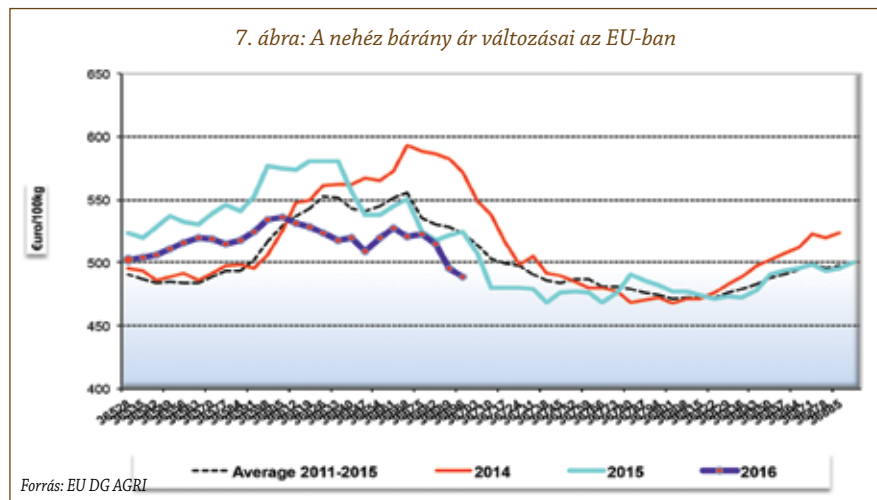


Forrás: EU DG AGRI

juh- és kecsketartó gazdaságok aránya (2010 – 0,0243%; 2011 – 0,0039%; 2012 – 0,0054%). /A régi adatok miatt kritikát is kapott az előadó a vitában. Hol vannak a friss adatok?/

A Bizottság tagállamok között végzett felmérésének eredménye szerint a tagállamok 60%-a elégedett a jelenlegi rendszerrel, azt elég hatékonynak tartja ahhoz, hogy a megfelelőségi hibák elkövetésétől visszatartsa az állattartókat. A 2009 és 2014 között elvégzett ellenőrzések eredménye szerint a tagállamok által használt rendszerek megfelelnek a nyomon követhetőségi elvárásoknak.

Az új állategészségügyi szabályozást (2016/429/EU) 2016. március 9.-én fogadta el az EU Parlament és a Tanács, március 31.-én jelent meg az EU hivatalos lapjában, és 2016. április 21-én lépett hatályba, de alkalmazására 2021 április 21-étől kerül sor (amely további 5 évre /2024.



1. táblázat: Az EU bárány vágott test (vt) referencia árának alakulása a 2016. augusztus 7-ével zárult héten

		€/100 kg vt	% változás a héten	% változás éves szinten	p/kg vt *
Könnyűbárány	Bulgária	562,55	-0,3	-24,8	475,26
	Görögország	497,27	+0,0	+0,1	420,11
	Spanyolország	657,83	+1,2	-10,4	555,76
	Horvátország	500,03	-9,5	-10,5	422,44
	Olaszország	578,24	+0,0	-3,8	488,52
	Magyarország	496,05	+2,9	-10,0	419,08
	Portugália	400,00	+0,0	-1,5	337,93
	Szlovénia	552,74	+4,2	+7,1	466,97
	Szlovákia	418,55	+0,0	-2,8	353,60
	EU 28	569,04	+0,4	-7,1	480,75
Nehézbarány	Észtország	245,39	+0,3	+16,3	207,31
	Belgium	518,70	-1,4	+0,2	438,21
	Németország	550,83	+0,5	+4,2	465,36
	Spanyolország	506,87	+3,9	+10,4	428,22
	Franciaország	623,00	+1,6	+4,0	526,33
	Írország	422,50	-8,1	-0,4	356,94
	Hollandia	532,74	-1,8	+0,2	450,08
	Ausztria	550,00	-1,3	+2,8	464,66
	Lengyelország	351,06	+0,0	-7,0	296,58
	Svédország	530,94	+0,0	-4,7	448,55
	Egyesült Királyság (EK)	476,95	-1,3	-0,1	402,94
	Nagy Britannia	481,16	-1,4	-0,3	406,50
	Észak Írország	422,21	+1,0	+3,4	356,69
	Dánia	522,03	-0,2	+0,6	441,03
	Cyprus	463,00	+3,6	-2,5	391,16
	Litvánia	405,82	-7,0	-22,0	342,85
	Lettország	308,56	-6,2	-12,3	260,68
	Finnország	358,82	+0,0	+0,4	303,14
	EU 25	502,90	-0,9	+0,3	424,87
	Románia	216,41	-5,1	-2,8	182,83
EU 28	482,65	-1,1	+1,3	407,76	

*Az EK árakat a heti váltási arány alapján konvertálták, 1 euró = 0,84483 angol font £0,84483 p/kg vt - angol penny/kg vágott test

Forrás: EU Commission / AHDB Beef@Lamb

április 21-ig/, ha szükséges, meghosszabbítható). Ez gyakorlatilag megerősíti az eddig is hatályban volt egyedi jelölési (elektronikus és konvencionális füljelölő) és nyilvántartási szabályozást. Ennek keretében minden állat egyedi számot kell, hogy viseljen, minden állattartó gazdaságot egyedi számmal jelölnek meg, az állatok mozgását megfelelő dokumentumokkal kell nyomon követni, és minden adat bekerül a központi nyilvántartásba, ahonnan az ellenőrzésekhez ezek kinyerhetők. Ebben valóban semmi új nincs.

Mindezek felül, az új rendszer kulcselemei a következők:

- a betegséglisták és azok kategorizálása, az érintett fajok, a kapcsolódó értékelések;
- a szárazföldi állatok és termékeik EU-n belüli mozgása és EU-ba való belépésének adatai; ebbe beletartozik ezen állatok és szaporítóanyagok nyomon követhetősége is;
- a vízi állatok egészsége és betegségkontrollja, EU-n belüli mozgása, valamint EU-ba való belépésének adatai;
- a betegségmegelőzés és -kontrollja szabályai – beleértve a betegségmentesítést, felméréseket és mentesítéseket is;
- a nem termelés céljából tartott hobbiállatok (társállatok) mozgásának nyomon követése.

A keresztmegerleltetés (Cross-Compliance) helyzete

A DG SANTE képviseletében Mr Etiéant igyekezett tisztázni a keresztmegerleltetési politikában meglévő logikát, amely a KAP-támogatások és az egyéb EU-szakpolitikák közötti kapcsolatot jelenti. A szabályozásokat az egész gazdaságot tekintve kell figyelembe venni, és azok áthágása az egész CAP támogatásra vonatkozó büntetést von maga után. Bemutatta a juh szektorra vonatkozó speciális szabályozást, mint az egyedi azonosítást és regisztrációt, mint a visszatérő viták témáját.

A keresztmegerleltetés (CC) a kapcsolat a KAP-kifizetések és az egyéb politikák között. Az a gazdálkodó, aki a teljes KAP-támogatás előnyeit élvezni akarja, annak be kell tartania a következő politikák előírásait: közösségi, állat- és növény-egészségügy; környezetvédelem, állatjólét, a területek jó mezőgazdasági és környezetvédelmi kondícióban tartása.

Ezzel együtt a CC nem az ezen egyéb poli-

tikák jogérvényesítő eszköze, és a CC azért nem fizet támogatást a gazdálkodóknak, hogy beartsák a törvényeket.

A juh (és kecske) ágazatra vonatkozó szabályozások az egyedi jelölést és nyilvántartást, az egyes gazdaságok regisztrációját, az állatok mozgásának nyilvántartását, valamint e fenti adatok központi adatbázisba való beküldését és az adatbázis működtetését foglalják magukba. Néhány, a szarvasmarha esetében alkalmazott eljárásra a juhágazatban is lehetőség van – a CC egyszerűsítésének eredményeként. Egy füljelölő (krotália) elvesztése esetén:

- nincs támogatáscsökkentés, ha a hiány a tagállam által meghatározott keretek között van;
- az egyedi azonosítás a másik megmaradt eszközzel megoldható;
- a hiányzó jelölőeszköz pótlására a tagállami hatóság által megszabott időtartamon belül sor kerül.

A higiéniai követelményeket maximálisan be kell tartani az elsődleges termelésben és farnom történő feldolgozásban. Tisztán körülhatárolt célokat követnek a szabályok – csak a hibát elkövető kedvezményezettnek tulajdonítható okok vehetők figyelembe. A megfogalmazott szabályozások egyértelműek – megfelelő nyilvántartást kell vezetni az állatkezelésekről és a felhasznált gyógyszerekről.

A TSE-betegségekre való figyelem keretében a gazdálkodók nem etethetik állati fehérjével kiegészített állataikat (speciális esetekben kivételek lehetségesek), és vegyes állatfajtartás esetében a kiegészítőt távol kell tartani egyéb állatfajok takarmányaitól.

Ezen felül bármilyen TSE-betegség gyanút jelenteni kell. Be kell tartani a mozgáskorlátozásra vonatkozó szabályokat és együtt kell működni a felelős hatóságokkal (járványügyi vizsgálat, szükséges megsemmisítések). A TSE miatt korlátozás alá eső területekről állat, szaporító anyag (sperma, petesejt, embrió) piacra vagy exportra nem vihető.

Ezt a két előadást is heves vita követte. Amint várható volt, minden hozzászóló az elektronikus egyedi azonosítás indokolatlan többletköltségét kárhóztatta, és a legtöbben a füljelölők elvesztéséből eredő nagyszámú keresztmegerleltetési büntetést tették szövé. Bár a hivatalos tagállami válaszok szerint ez a rendszer jó, ennek mégis minden hozzászóló ellentmondott.

Az egyedi azonosítási és nyomon követési

szabályokat olyan fárasztó tevékenységnek tekintik a juhszektorban, amely semmi előnyt nem hoz a mindennapi gyakorlatban. Különösen a farm-regiszterben előforduló kicsi pontatlanságot úgy érzékelik, mint a megnövekedett veszélyt a keresztmegerleltetési büntetésekből. Mindezen felül a rendszer egyáltalán nem farmerbarát.

A szektor képviselői egy olyan útmutatót kérnek, amely magába foglalja az elfogadható hibatolerancia mértékét az egyedi jelölésben és nyilvántartásban. A keresztmegerleltetési ellenőrzést követő komoly finansziális korrekciók megnehezítik a fiatal gazdálkodók juhszektorban való megjelenését.

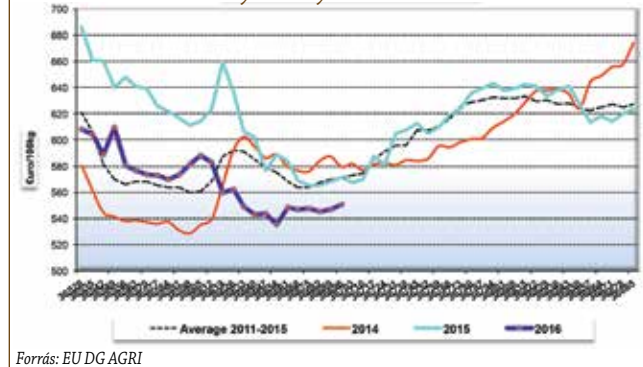
Néhány résztvevő támogatta azt a javaslatot, hogy az elektronikus egyedi azonosítást csak önkéntes alapon kelljen alkalmazni. Mások védtek a jelenlegi rendszert, amely egy hatékony eszköz a farm termelékenységének növelésében, de ebben jelentős kisebbségben maradtak. Volt aki azt kérte, hogy az állatok EU-n belüli vágóhidra történő szállításánál csoportjelölést lehessen alkalmazni.

Az egyedi jelölésben és nyilvántartásban bekövetkezett hibák büntetési nincsenek tekintettel a tradicionális gazdálkodás / juhtartás jellegzetességeire (pl. vándoroltató legeltetés és hegyi legelők legeltetése), s ezzel akadályozzák és sok esetben büntetik a juhok hasznosítandó gyep-területre való kijutását. Különösen fontos ez Romániában és Spanyolországban, ahol a helyzetet a nagyragadozók növekvő száma is rontja. A ragadozók megjelenése és az ennek következményként előállt állat- és füljelölő-vesztések Franciaországban, Németországban és Finnországban is komoly gondokat okoznak.

A juhágazat lehetőségei a vidékfejlesztési politikában

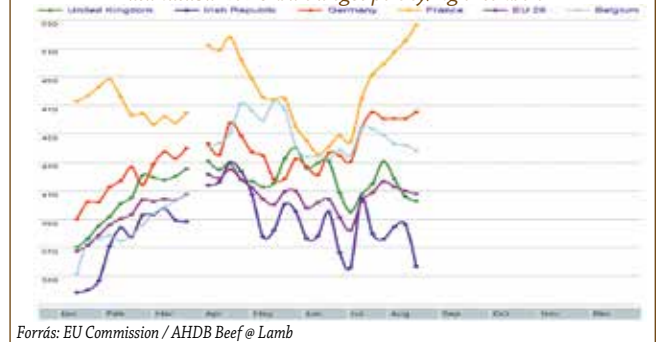
A DG AGRI képviseletében Mr Pielke elmagarázta a vidékfejlesztés fő elveit, prioritásait, valamint költségvetését. Különböző tagállamokból mutatott példákat a befektetésekről, amelyek hozzájárulnak a juhszektor ökonomiai életképességéhez és versenyképességéhez. Kihangsúlyozta, hogy a vidékfejlesztés fő célja a mezőgazdaság és a vidéki régiók integrált fejlesztése az egyes speciális szektorok termelésének növelése céljából. Ennek prioritásai a következők: tudásátadás és innováció; ökonomiai életképesség és versenyképesség; élelmiszerlánc-szervezés és veszélyelemzés; az ökosziszté-

8. ábra: A könnyűbáránárak változásai az EU-ban



Forrás: EU DG AGRI

9. ábra: Az egyes EU-tagállamok nehézbárán-vágott-test-árainak alakulása 2016-ban angol penny/kg értékben



Forrás: EU Commission / AHDB Beef & Lamb

2. táblázat: Az EK országos vágási minősítési jelentése a 2016. július 31. és augusztus 06. közötti hétről

Faggyúosztály/ Testforma	1		2		3L		3H		4L		4H		5	
	Num	p/kg	Num	p/kg	Num	p/kg	Num	p/kg	Num	p/kg	Num	p/kg	Num	p/kg
E	8	393.8	549	426.1	1616	423.4	531	404.9	130	382.5	10	361.5	1	340.0
U	37	400.4	1841	418.3	6759	416.2	2434	403.4	486	381.2	57	361.6	14	329.6
R	323	387.5	7398	408.5	16649	407.7	5039	399.5	933	386.6	121	361.8	20	329.6
O	161	357.4	1769	393.9	2520	397.8	562	392.3	85	391.4	15	369.3	2	310.0
P	-	-	12	272.5	1	290.0	-	-	-	-	-	-	-	-
Átlagár p/kg	Összes egyed													
406.5	50 083													
-3.7	-2.1%													

• p/kg – angol penny/kg vágott test
• Az árakat Nagy-Britannia vágóhidjairól gyűjtötték
• Az árak az eladáskori átlag értékeket mutatják (szállítás, biztosítás, levy /egyedenkénti marketing-hozzájárulás, állategészségügyi, stb. költségek nélkül)
• Az árak az MLC standardjai szerint adjusztált vágott testre vonatkoznak.
• A vágott test a szabvány szerint minősített 12 és 21,5 kg súly közötti értéket foglal magába.
• Ebben az időszakban már az új szezon bányárait mutatják az adatok.
(Forrás: AHDB Beef & Lamb)

ma újjáépítése, megőrzése és megerősítése; forráshatékony és klímaváltozás; diverzifikáció és társadalmi integráció.

A rendelkezésre álló teljes forrásból (161 milliárd €) 99,6 milliárd € jut az EAFRD-re (Európai Mezőgazdasági Alap és Vidékfejlesztés), 50,9 milliárd € az általános célokra és 10,7 milliárd € a TOP-UP-ra. A 21 támogatási címszó közül a legfontosabb a környezet- és klímavédelem (43%), valamint a LEADER (6,1%).

A juhágazatnak számos kihívással kell szembenéznie, amelyeken belül a következő megoldási lehetőségekre kaphat megfelelő támogatási forrásokat:

- új technológiák iránti igény
- tudásátadás és innováció
- megerősíteni a gazdálkodó szerepét az élelmiszerláncban;
- megerősíteni a mezőgazdaság és a vidéki területek kapcsolatát, egymást erősítő új üzleti lehetőségeket fejleszteni;
- a kisméretű, gyenge ökonomiai teljesítményű mezőgazdasági üzemek nagy száma és a fiatalok vidéki területekről való szignifikáns elvándorlása;
- tájvédelem és biodiverzitás-megőrzés, víz-, talaj- és levegőminőség-megőrzés;
- a klimatikus és termőtalaj-minőségi hátrányoktól szenvedő gazdálkodók nagyobb erőfeszítésre kényszerülnek a termelésük fenntartásához
- az állatjóléthez kapcsolódó fogyasztói és szociális elvárások a piaci környezeti versenyben;
- az egyes vidéki területek szolgáltatásokhoz és infrastruktúrához való hozzájutásának nehézségei, amelyek a területek elnéptelenedését eredményezik.

A vitában néhány résztvevő hangot adott azon elvárásának, hogy csak valódi gazdálkodók (juhtartók) juthassanak AKG-támogatáshoz. E forrás jelentős hányada „kimegy” a szektorból, és a növénytermesztésnél, valamint a városi tulajdonosoknál csapódik le. Néhány tagállamban a szántóterületek AKG-támogatása kapott meghatározó előnyt az állandó gyepterületeket hasznosító termelők rovására, ami egyáltalán nem a biológiai sokszínűség megőrzése, helyreállítása és megerősítése irányába hat. Ez a folyamat ellentétes az EU által meghatározott célokkal.

Mindezeket felül, az AKG keretén belül a gyepre vonatkozó minimális állatsűrűség nincs összhangban a gyep szükségleteivel (messze alatta van), és ez a helyzet jelentős átértékelést is megköveteli.

Mások azt kérték, hogy a vidékfejlesztési forrásokat intenzívebben alkalmazzák, hogy többlettámogatáshoz juttassák a juhgazdálkodást az állatjóléti források alkalmazásával, valamint hogy jobban célozzák meg a természetvédelmi korlátokkal hasznosítható területek támogatását a juhhús szektor előnyére.

Az EU új promóciós támogatási politikája

A DG AGRI képviselőjében Van Gruijthuisen bemutatta az új promóciós politika költségvetési változásait, a megfelelő termékeket és a társfinanszírozás szintjeit. A jelenlegi éves program külön hangsúlyt helyez a befektetési erőfeszítésekre, legyenek azok egyszerű programok a belső piacra, vagy a harmadik országok piacaira vagy a többszereplős programokra.

Alapvető különbség az előző programhoz képest, hogy nem szerepel benne tagállami

társfinanszírozás, csak az EU társ-finanszírozás. Az egyszerű programokra az EU belső piacán 70%-os, míg 3. országok piacain 80%-os támogatást lehet elérni. A többszereplős multiprogramok esetében az EU-n belüli és a 3. országokban végrehajtott programok egyaránt megkapják a 80%-os támogatást. Jelentős piaci zavar vagy fogyasztói érdeklődésvesztés esetén a társfinanszírozás szintje elérheti a 85%-ot (mind az egyszerű, mind a többszereplős programban), amihez a tagállam +5%-os finansziális támogatást adhat.

A 2017-re kiírandó pályázat keretösszege (200 millió €) lényegesen meghaladja a 2016-ra (110 millió €) elfogadott keretet, de a részletek pontosítása még folyamatban van, a kiírás megjelenésére a következő év elején lehet számítani. A promócióban elsőbbséget kapnak a több tagállam több javasoló szervezete által kidolgozott programok.

A promóciós program gyakorlatilag a dohány és a gypjú kivételével szinte minden mezőgazdasági termékre vonatkozik majd. Sőt, feldolgozott termékek (sör, csokoládé, tészta, stb.), eredetvédett alkoholos italok, hal- és akvakultúra termékek, valamint borok is részesei lehetnek a programnak.

Kereskedelmi és szakmaközi, valamint termelői szervezetek indulhatnak a tagállami és EU-szinten kiírandó pályázaton. Emellett mezőgazdasági termékek promóciójára szakosodott testületek, valamint agrárkamarak is cselekvő részesei lehetnek a pályázatnak.

A promótálandó termékek egységes szöveget (logót) is kell viseljenek magukon: „Enjoy, it's from Europe” – „Élvezd, ez európai”.

A vitában részt vevők egyetértettek abban,



hogy a juhhús szektor relatíve új ezen a területen, bár néhány program már elindult az elmúlt években (Lásd a Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés 2016. áprilisi számát).

Néhány résztvevő a gyapjú fontosságára is felhívta a figyelmet, kérték, kezeljék a juhágazatot úgy, mint a tej- és a sertéshús szektort, egy elkülönített alapot hozzanak létre a kiszolgálásához. Pontosítsák a funkcionalitás használatát az „Élvezd, ez európai” jelölés alkalmazásával, és útmutatóval, ami szerint a szektornak cselekednie kell ahhoz, hogy alapos javaslatot nyújtson be.

A kereskedelmi tárgyalások helyzete

A DG TRADE képviselőjében Mrs. Michelinei áttekintést adott a hatályban lévő kereskedelmi megállapodásokról, valamint a folyamatban lévő és a jövőbeli tárgyalásokról. A Bizottság figyelembe veszi, hogy a juhhús szektor érzékeny terület a tárgyalásokban.

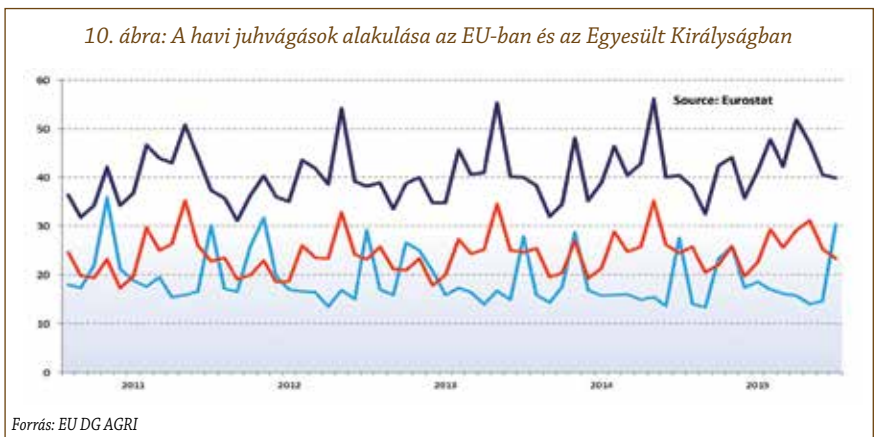
A jelenlegi tárgyalásokat gyakorlatilag három részre lehet bontani. A következő országokkal és régiókkal vannak hatályban lévő megállapodások: karibi régió, Közép-Amerika, Mexikó, Kolumbia, Peru, Chile, Észak- és Dél-Afrika, Törökország, Moldávia, Ukrajna, Grúzia és Korea. A következő országokkal és régiókkal folytatott, újonnan indított tárgyalások fejlődtek be az elmúlt időszakban: Kanada, Ecuador, Közép-Afrika, Szingapúr és Vietnam. A folyamatban lévő kereskedelmi tárgyalások számos országot foglalnak magukba: USA, Mexikó, Chile, MERCOSUR (gyakorlatilag Dél-Amerika délkeleti országai – Brazília, Argentína, Uruguay), Északnyugat-Afrika (mediterrán országok), Arab-öböl-országok, India, Thaiföld, Malajzia, Indonézia, Fülöp-szigetek, Japán, Ausztrália és Új-Zéland.

A FTA (szabadkereskedelmi megállapodás) keretében az Új-Zélanddal és Ausztráliával folytatott kereskedelmi viszony a legfontosabb, meghatározóan az EU-ba irányuló juhhúsexportjuk miatt. Új tárgyalások megkezdésében állapodtak meg 2015 őszén, de valódi tárgyalásokra csak a piacelemzés és EU belső tervek alapján, a tagállamoktól kapott mandátum birtokában kerülhet sor 2016 őszén.

Az EU részéről a kereskedelmi tárgyalásokban a korlátozó vámtarifák, a földrajzi megnevezések (GI – eredetvédelem), az egészségügyi (ember, állat) és növény-egészségügyi szempontok és szabályozások, a beruházásvédelem, valamint a kormányzati beszerzések vannak a középpontban. Ezzel szemben a két partner már rendelkezik juhhús-, marhahús- és tejtermék-beszállítási kvótákkal, amelyek mennyiségét növelni szeretnék. Az EU viszont ragaszkodik ahhoz, hogy a mezőgazdasági termékek érzékeny területnek számítanak.

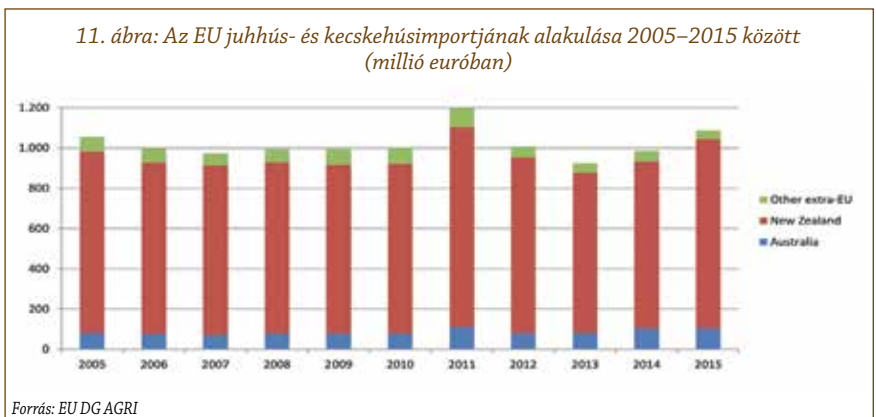
Az EU juhhús- és kecskehúsimportjának értéke a 2011-es 1.200 millió €-ről jelentősen visszaesett 2013-ig (11. ábra), de a rendelkezésre álló adatok szerint ennek értéke 2015-ben elérte az 1.100 millió €-t. Ennek döntő hányada Új-Zélandot gazdagította, az egyéb országok részesedése korlátozott volt.

10. ábra: A havi juhvágások alakulása az EU-ban és az Egyesült Királyságban



Forrás: EU DG AGRI

11. ábra: Az EU juhhús- és kecskehúsimportjának alakulása 2005–2015 között (millió euróban)



Forrás: EU DG AGRI

Ausztrália beszállítási kerete 19.186 tonna juh- és kecskehús. Új-Zéland a hatályban lévő megállapodás szerint 228.254 tonna beszállítási kvótával bír éves szinten. Ezt a keretet valójában még soha nem használta ki: 2010 – 86%; 2011 – 80%; 2012 – 70%; 2013 – 73%; 2014 – 68%; 2015 – 76%; és 2016 első 5 hónapja – 36%.

Az EU juh- és kecskehúsexportja mindössze 100 millió € összeget tesz ki. Ebből a következő országok és régiók részesednek a 2013-2015 időszak átlagadata szerint: Afrika 21,99%; Észak-Amerika 0,89%; Ausztrália és Új-Zéland 0,04%; nem EU-tag európai országok 36,83%; Dél-Amerika 0,08%; Ázsia 38,45%; egyéb országok és régiók 1,2%.

A tárgyalásokat alapvetően befolyásolja a mezőgazdasági termékek érzékenysége, az új-zélandi és ausztrál vöröshús-nyomás ökonómiai hatásától való félelem, számos exportkapacitással bíró 3. ország jelentkezik az EU-nál új lehetséges szállítóként, az egészségügyi és növény-egészségügyi kérdések meglehetősen fajsúlyosan esnek latba.

A vitában néhány résztvevő felhívta a Bizottság figyelmét arra, hogy a szektort a tárgyalásokban nagyon is érzékeny „termékként” kezeljék.

Számos résztvevő tett megjegyzést a jelenleg hatályban lévő új-zélandi juhhúskvóta kezelésére, és kérte, hogy ennek alakításában különösen figyeljenek oda az EU belső körülményeinek létre. Kihangsúlyozták, hogy el kell kerülni, hogy a kvóta keretében bejövő árú éppen a húsvéti főszezonban tegye tönkre a belső piacot az indokolatlan árletöréssel. Emellett az új tárgyalások keretében külön is kezelni szükséges a fagyasz-

tott és a friss árú arányának (99:1%-ról 65:35%-ra), valamint az egész vágott test és a darabolt árú arányának (99:1%-ról az 1:99 %-ra) való módosulását az ide jövő importban.

Mások az állat- és növény-egészségügyi korlátokra hívták fel a figyelmet, amelyek megakadályozzák a kulcs piacokon való terjeszkedést. Külön kihangsúlyozták a TSE (meghatározóan a súrlókór és az állatok genetikai fogékonyságának vizsgálata, valamint az atipikus formákban való megjelenése miatti bizonytalanság) piaci értékesítési lehetőségeket befolyásoló negatív szerepét és EU-n kívüli megítélését! Ezzel kapcsolatosan a résztvevők szerint a Bizottságnak külön értékelő nyilatkozatot kell tennie, mert a jelenlegi szabályozás és információzavar kezelhetetlen piaci körülményekhez vezet.

A várható jövő

A munkacsoport munkájának befejező ülésére 2016. október 13-án kerül sor. Akkorra az elhangzott és a nyár végéig beküldött javaslatok alapján elkészül egy tervezet, amely az ágazat fejlődését jelentheti annak bevezetése esetén, akár már 2018-tól (mert a 2017-es változtatásokhoz akkor már késő lesz).

Az elfogadott javaslatok alapján véglegesített, és a Tanács, valamint az EU Parlament elé benyújtandó anyagról részletes tájékoztatást adunk a Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés 2016. októberi számában.

DR. KUKOVICS SÁNDOR
SÁRECS LÁSZLÓ
JÁVOR BENCE